

DEĞER YARGILARI YÖNÜNDE ANA - BABA ERGEN ÇATIŞMASI

Dr. Gülter Oskay

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim
Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Ana Bilim Dalı Öğretim Görevlisi

GİRİŞ :

Büyüme ve gelişme süreci içinde ki-
şi, ergenlik diye bilinen kritik bir dö-
nemden geçmektedir. Genellikle erinlik
çağı ile başlayıp 21 - 22 yaşlarına kadar
devam ettiği kabul edilen bu geçiş aş-
ması, gencin yetişkin statüsüne geçmeyi
başarması ile son bulur. Genç bu dö-
nemde kapsamlı ve karmaşık türü
değişikliklere göğüs germe, uyum sağ-
lama durumunda kalmaktadır. Bu dö-
nemde meydana gelen fizyolojik, nöro-
psikolojik, psikodinamik ve sosyo-kültü-
rel değişiklikler çeşitli duygusal tedir-
ginlikleri, kaygıları da birlikte getirmek-
tedir.

Bu kritik dönemde, her toplumda
farklı dozlarda olmakla beraber, ana
- baba - ergen çatışmasının da yoğunlaş-
tığı ve kaçınılmaz bir problem olarak
karşımıza çıktığı görülmektedir. Ergen
bu dönemde bağımsızlığını elde etmek
için çaba harcar. Çünkü bunu başar-
ması, yetişkinliğe erişmesi, büyümesi,
kendi kendine yeterli olması ve kendi
dünyasını yaratabilmesi anlamına gelir.
Kendi yaşamında daha fazla bağımsız-
lık elde etmeye çalışırken, gencin öz-
gürlük sınırları açıkca ve kesin olarak
belirtilmemiş olduğundan, ana - babası
ile ilişkilerinde sık sık çatışmalara ne-
den olmaktadır. Kuşaklararası bu çatış-
ma, bazan aileyi, okulu ve hatta top-
lumu ilgilendirecek ölçüde büyük bo-
yutlara ulaşmaktadır.

Ergen bu dönemde, ana - babasın-
dan farklı değer yargılarına sahip ol-
duğunu farkeder. Aile değer sistemin-
den farklı ve davranışlarına yön veren,
kendine özgü, yeni değerler geliştirme-
ye başlar. Bu dönemde genç daha fazla,
sosyal gelişimine ve davranışlarına
önemli etkisi olan arkadaş grubunun
değer yargılarını benimsemekte, bu
ise bazı hallerde ailenin geleneksel de-
ğerlerine kısmen veya tamamen ters
düşmektedir.

Böylece gencin arkadaş grupları ile
ilişkisi arttıkça ana - baba ile arasında
ayrılıklar baş göstermektedir. Çok de-
fa ana - baba, gencin, arkadaş grupla-
rının değil, yetişkinlerin değer yargı-
larına göre davranışta bulunmasını ist-
temektedir. Bazı durumlarda da aileler,
ana - baba otoritesine dayanarak gen-
ce, kendi değer yargılarını kabul ettir-
meye çalışmaktadırlar. İnsan ilişkile-
rindeki bu zorlamalar, ana - babaların
çocukları arasında çeşitli konularda
çatışmalara neden olmaktadır.

Yetişkinlerin ve özellikle ana - ba-
baların ergenlik döneminde bulunan
çocuklarının giyim - kuşam, tutum ve
davranışlarından her fırsatta yakın-
makta oldukları ve kendi gençlik yıllar-
ındaki durumlarıyla çocuklarının du-
rumlarını ele alarak karşılaştırdıkları
görülmektedir. Çok defa saç - sakal
uzatma, farklı giyim - kuşam, eve geç
gelme, arkadaşlarıyla fazlaca gezip on-

lara karşı aşırı ilgi gösterme, karşı cinsten kişilerle arkadaşlık kurma, gereğince ders çalışmama, fazla para harcaması ve benzeri davranışlar büyüklerce onaylanmamakta, çocuk - aile ilişkilerini bozmaktadır.

Bu araştırma, ülkemizde ana - baba ve çocuk ilişkilerine dayalı çeşitli alanlardan seçilmiş bazı değer yargıları yönünden ana - babalarla ergenlik dönemindeki kız ve erkek çocukları arasında önemli görüş ve tutum farkları bulunup bulunmadığını, varsa hangi konularda var olduğunu incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada aile ile çocuklar arasında, meslek seçimi, eş seçimi, gelecek, aile ve arkadaş ilişkileri, para harcaması, giyim - kuşam ve görünüş, sigara ve içki alışkanlığı, aile disiplini ve eğitimsel tutumu, dini, siyasi ve felsefi düşünceler, kişisel ve sosyal ilişkiler, belirli bir cinse verilen rol gibi değerlerle ilgili 25 değişken inceleme konusu yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma örneklemini, 1978 - 79 ders yılında, Ankara, Çankaya Lisesi II. sınıf öğrencilerinden, uygulanan bir «Kişisel Bilgi Fişi» sonucuna göre seçilmiş 200 öğrenci ile bu öğrencilerin anaları ve babaları oluşturmaktadır.

Araştırmada, bilgi toplama aracı olarak, araştırmacının geliştirdiği, biri öğrencilere, diğeri ise ana - babalara uyacak şekilde hazırlanmış, içeriği aynı, ifadeleri farklı 25'er maddelik iki «Tutum Anketinden» yararlanılmıştır.

Anketler öğrencilere sınıfta topluca, ana ve babalara ise evlerinde ya da iş yerlerinde teker görüşme yolu ile araştırmacının kendisi tarafından uygu-

Araştırmada, tutum anketindeki maddelere; ana - babalarla kız ve erkek çocukların «Evet» ya da «Hayır» şeklinde vermiş oldukları cevaplar, ana - kız, ana - oğul, baba - kız, baba - oğul ve ana - baba ilişkileri şeklinde, her madde yönünden, biri için 5 olmak üzere toplam 125 çapraz dağılım halinde sunulmuş, ana - babalarla çocukların her değer yargısına ilişkin tutumları karşılaştırılmıştır. Her maddeye ikili gruplarca verilen «Evet» ya da «Hayır» cevaplarının birbirinden bağımsız olup olmadıkları X^2 yöntemi ile test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada ele alınan değer yargıları yönünden ana - babalarla kız ve erkek çocukların karşılaştırılması sonucu elde edilen bulgular *genel düzeyde* şu şekilde özetlenebilir :

Kızların Hem Ana Hem de Babalarla Uyuşmazlık İçinde Buldukları Konular :

1. Ana - babaların, kızların erkek çocuklarla arkadaşlık etmelerine izin vermemeleri,
2. Seçtikleri arkadaşları beğenmemeleri,
3. Aynı cinsten arkadaşlarla geziye gitmeleri ya da seyahat etmelerine karşı çıkmaları,
4. Erkek arkadaşlarını eve getirmelerine kızmaları,
5. Geceleri dışarı çıkmalarına izin vermemeleri,
6. Kendilerine verilen harçlığı kontrol etmemeleri,
7. Erkek çocukların saç - sakal uzatmasına engel olmaları,
8. Ders çalışmaları için kendilerini devamlı kontrol etmeleri,
9. Siyasi yönden kendilerinden farklı düşünmelerini hoş karşılamama-

10. Kendilerini başka çocuklarla, özellikle zayıf yönleriyle karşılaştırmaları,

11. Uygun olmayan bir davranışta buldukları zaman kendilerini dövmeleri,

12. Karar vermeyi gerektiren bir konunun tartışılmasında görüşlerine önem vermemeleri,

13. Seçecekleri biri ile kendilerini evlendirmek istemeleri,

14. Liseyi bitirir bitirmez kendilerini evlendirmek istemeleri'dir.

Kızların Sadece Analarıyla Anlaşamadıkları Konular :

1. Meslek seçiminde analarının kendi düşüncelerini kabul ettirmeye çalışmaları,

2. Giyecekleri elbiselerin seçimine karışmaları,

3. Siyasi eylemlere katılmalarını engellemeleri'dir.

Kızların Sadece Babalarıyla Uyuşmazlık İçinde Buldukları Konular :

1. Babaların, kızların liseyi bitirdikten sonra üniversiteye girme isteklerini engellememeleri,

2. Sigara içmelerine karşı çıkmaları,

3. Makyaj yapmalarını engellemeleri'dir.

Erkek Çocukların Hem Analar Hem de Babalarla Uyuşamadıkları Konular :

1. Ana - babaların, kızlarla arkadaşlık etmelerine izin vermemeleri,

2. Seçtikleri arkadaşları beğenmemeleri,

3. Geceleri dışarı çıkmalarına izin vermemeleri,

4. Liseden sonra üniversiteye girme isteklerini engellememeleri,

5. Saç - sakal uzatmalarına engel olmaları,

6. Siyasi eylemlere katılmalarına engel olmaları,

7. Kendilerini başka çocuklarla, özellikle zayıf yönleriyle karşılaştırmaları,

8. Seçecekleri biri ile kendilerini evlendirmek istemeleri'dir.

Erkek Çocukların Sadece Analara Uyuşmazlık İçinde Buldukları Konular :

1. Anaların aynı cinsten arkadaşlarla geziye gitmeleri ya da seyahat etmelerine karşı çıkmaları,

2. Ders çalışmaları için kendilerini devamlı kontrol etmeleri,

3. Siyasi yönden kendilerinden farklı düşünmelerini hoş karşılamamaları'dir.

Erkek Çocukların Sadece Babalarıyla Anlaşamadıkları Konular.:

1. Uygun olmayan bir davranışta buldukları zaman kendilerini dövmeleri,

2. Kızları liseyi bitirir bitirmez evlendirme istemeleri'dir.

SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre, ana - babalarla ergenlik dönemindeki kız ve erkek çocukları arasında değer yargıları yönünden birçok konuda uyumsuzluk olduğu anlaşılmaktadır. Kız çocukların ana - babalarıyla, erkek çocuklara göre daha çok konu üzerinde anlaşamadıkları görülmektedir. Kız ya da erkek çocukların ana - babadan biri ile anlaşığı halde diğeri ile çatışır durumda olduğu konuların sayısı daha azdır.

Ana - babaların, konuların çoğuna ilişkin değer yargıları yönünden uyumsuzluk içinde buldukları, nispeten çok az sayıda konuda ise birbirlerinden farklı görüşte oldukları anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Abadan, N., «Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasi Davranışı», *A.Ü.S.B. Fak. Dergisi*, Cilt XX, Sayı 1. Ankara : Sevinç Matbaası, 1965.
2. Akers, R.L. Teenage Drinking. *A Survey of Action Programs*. University of Washington, Institute For Sociological Research, 1968.
3. Bacon, M. and Jones, M.B., *Teenage Drinking*. New York : Thomas Y. Crowell Company, 1968.
4. Başaran, F., *Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Psiko - Sosyal Bir Araştırma*, Ankara : A.Ü. Basımevi, 1974.
5. Başaran, F., *Psiko - Sosyal Gelişim - 7 - 11 Yaş Çocukları Üzerinde Yapılan Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fak. Yayınları : No : 254, Ankara : Kalite Matbaası, 1974.
6. Başaran, F., *Diyarbakır Köylerinde Vaziyet Alışlarının (Attitudes) Değişmesiyle İlgili Psiko - Sosyal Bir Araştırma*, VII (1969 dan ayrı basım) A.Ü. Basımevi, 1971.
7. Baymur, F., *Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Problemleri*, Ankara, 1961.
8. Brittain, C.V., «Adolescent Choices and Parent - Peer Cross Pressures», *American Sociological Review*, 28 : 385 - 391, 1963.
9. Brittain, C.V., «A Comparison of Rural and Urban Adolescents with Respect to Parent U.S. Peer Compliance», *Adolescence*, 13 : 59 - 68,
10. Bronfenbrenner, U., «Parent Bring Up Your Children», *Look Magazine* (January 26), 45 - 46, 1971.
11. Connor, R., Johannis, T.B. JR., ar Walters, J., «Parent - Adolescent Relationships II. Intra - Family Conceptions of the good Father, Good Mother, and Good Child», *Journal of Home Econ.*, 46 : 1 - 191, 1954.
12. Erlanger, H.B., «Social Class and Corporal Punishment in Child Rearing : A Reassessment», *American Sociological Review*, 39 : - 85, 1974.
13. Freeman, H.R., «The General Gap : Attitudes of Students and Their Parents», *Journal of Consulting Psychology*, Vol. 19 (4) : 441 - 447, 1972.
14. Gelles, R.J., and Straus, M.A., «Violence in the American Family», *Journal of Social Issues*, Vol. (2), 1979.
15. Gelles, R.J., «Violence Towards Children in the United States», *American Journal of Orthopsychiatry*, 48 : 580 - 592, 1978.
16. George, H., Gallup, JR., and O. Davis III, «Gallup Poll», *De Post*, May 26, 1969.
17. Herzog, E., and Sudia, C.E., «The Generation Gap in the Eyes of Youth», *Children*, 17 : 53 - 58, 1968.
18. Hill, D., «Peer Group Conformity, Adolescent Smoking and Its Relationship to Affiliation and Autonomy Needs», *Australia Journal of Psychology*, 23 (2) : 189 - 197, 1971.
19. Himmelhoch, J., «Generational Conflict and Youth Culture : M

- Reality?», Mimeographed Copy of Paper Presented at the *Annual Meeting of the American Sociological Society*, Washington, D.C. : August 31 - September 3. 1970.
20. Iacovetta, R.G., «Adolescent - Adult Interaction and Peer Group Involvement», *Adolescence*, 10 (39) : 327 - 336, 1975.
21. Kağıtçıbaşı, Ç., *Gençlerin Tutumları : Kültürlerarası Bir Karşılaştırma*, Ankara, ODTÜ Fen - Ed. Fak. Yay. 25, 1973.
- Kağıtçıbaşı, Ç., *Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları : İzmir Lise Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme*, Ankara, Sosyal Bilimler Derneği Yay., A. 5, 1972.
22. Kandel, D., and Lesser, G.S., *Youth in two Worlds*, San Fransisco, Jossey - Bass, 1972.
23. Kinloch, G.C., «Parent - Youth Conflict At Home - An Investigation Among University Freshmen», *American Journal of Orthopsychiatry*, July, 40 (4), 1970.
24. Kuzgun, Y., «Ana - Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi», Ankara, *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 1973.
25. Kuzgun, Y., «İlaç Alışkanlığı ile Mücadelede Eğitimin Rolü», *İlaç Alışkanlıkları Sempozyumu*, TÜBİTAK, Ankara, 11 - 12 Mayıs, 1973.
26. Larson, L.E., «The Influence of Parents and Peers During Adolescence : The Situation Hypothesis Revisited», *Journal of Marriage and the Family*, 34 (1) : 67 - 74, 1972.
27. Larson, L.E., «The Relative Influence of Parent - Adolescent Affect in Predicting the Salience Hierarchy Among Youth», Paper presented at the *Annual Meetings of the National Council on Family Relations*, Chicago, October, 1970.
28. Lasseigne, M.W., «A study of Peer and Adult Influence on Moral Beliefs of Adolescents», *Adolescence*, 10 (38) : 227 - 230, 1975.
29. Le Compte, W.A., and Le Compte, G., «Generational Attribution in Turkish and American Youth», *Journal of Cross - Cultural Psychology*, 4 (2), 1973.
30. Le Compte, W.A., and Le Compte, G., «Effects of Education and Intercultural Contact on Traditional Attitudes in Turkey», *The Journal of Social Psychology*, 80 : 11 - 12, 1970.
31. Lerner, R.M., and Weinstock, A., «Notes on the Generation Gap», *Psychological Reports*, 31 : 457 - 458, 1972.
32. Levitt, E.E., and Edwards, J.A., «A Multivariate Study of Correlative Factors in Youthful Cigarette Smoking», *Developmental Psychology*, 2 : 5 - 11, 1970.
33. Libbey, P., and Bybee, R., «The Physical Abuse of Adolescents», *Journal of Social Issues*, 35 (2), 1979.
34. Louis and Harris. Poll, «A New Youth Poll», 30 : 22 - 27, 1971.
35. Munns, M.JR., «The Values of Adolescents Compared With Parents and Peers», *Adolescence*, 7 (28) : 519 - 524, 1972.
36. NIAAA (National Institute On Alcohol Abuse and Alcoholism), A

- National Study of Adolescent Drinking Behavior, Attitudes and Correlates*, Final Report prepared by Research Triangle Institute, Research Triangle Park, North Carolina, 1975.
37. Orloff, H., and Weinstock, A., «A Comparison of Parent and Adolescent Attitude Factor Structures», *Adolescence*, Summer, X (38), 1975.
38. Ozankaya, Ö., *Üniversite Gençlerin Siyasal Yönelimleri*, Ankara : A. Ü.S.B. Fak. Yay., 209 - 191, 1966.
39. Özgüven, E., *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1974.
40. Remmers, H.H., and Radler, D.H., *The American Teen - Ager*, Indianapolis, Bobbs - Merrill, 1957.
41. Schimberg, L., «Some Socio - Cultural Factors in Adolescent - Parent Conflict : A Cross Cultural Comparison of, selected cultures», *Adolescence*, Fall, 4 : 333 - 360, 1969.
42. Seidler, M.B. and Ravitz, M.J., «A Jewish Peer Group», *American Journal of Sociology*, 61 : 11 - 15, 1955.
43. Stark, R., and Mc Evoy, J., «Middle Class Violence», *Psychology Today*, 4 : 52 - 65, 1970.
44. Stott, L.H., «Adolescents Dislikes Regarding Parental Behavior and Their Significance», *Journal of Genetic - Psychology*, 57 : 393 - 414, 1940.
45. Straus, M.A., «Family Patterns and Child Abuse in a Nationally Representative American Sample», *Child Abuse and Neglect* (Springer Press), 1979.
46. Straus, R., and Bacon, S.D., *Drinking in College*, New Haven, Connecticut, Yale University Press
47. Tugaç, A., Yurt, İ., Ergil, G., H.T., *Türk Köyünde Modern Eğilimleri Araştırması*, Ankara, Başbakanlık D.P.T. Yay. 860
48. Uğürel, S. «Ecology of Attitudes of Adolescents in Rural Part of Turkey», *Contribution To Human Development*, Vol. 1, İsviçre.
49. Uysal, Ş., *Bireysel ve Toplumsal Değerlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri*, A.Ü. İ. Fak. Yay. No : 12, Ankara, Desen Matbaası, 1969.
50. Varış, F., *Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler*, Ankara, Ankara Üniversitesi İ. Fakültesi Yayınları, No : 5,
51. Vassaf, Y.H.G., *Ankara Üniversitesinin İlk ve Son Sınıf Öğrencilerinin Çeşitli Niteliklerine Göre Değerlendirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Araştırma Bölümü Doktora Tezi
52. Wechsler, H., and Thum, D., «Age, Sex, and Social Correlates of Alcohol Consumption», *Quarterly Journal of Studies on Alcohol*, 34 : 1220 - 1227, 1973.
53. Weinstock, A., and Lerner, R., «Attitudes of late Adolescents Toward Their Parents Toward Controversial Issues», *Psychological Reports* 30 : 239 - 244, 1972.
54. Yasa, İ., *Ankarada Geçekonduranların Yaşadıkları Sorunları*, Ankara, S.S.Y.B. Sosyal Bilimler Genel Müdürlüğü Yayınları, No : 10, 1977.